

Václav Černý: Vyhnání Němců

Postřehy a komentáře

Čtvrtek, 29 Listopad 2012 09:48

Úryvek z 3. dílu paměti Václava Černého (Paměti IV), který vyšel jako Václav Černý: Paměti 1945 - 1972. Atlantis, Brno 1992

Vysídlování Němců z naší vlasti bylo temným pozadím, před nímž probíhaly všechny, radostné i truchlivé události obou našich prvních, opět svobodných let. V odboji původně platilo, že budou musit odejít němečtí političtí provinilci, nacisté a aktivně svolní, vědomí spolupracovníci s nacismem. To byla také původně koncepce vlády v Londýně, členem našeho původního zahraničního politického zastupitelstva byl přece i poslanec Wenzel Jaksch, německý sociální demokrat, a dr. Beneš jeho spolupráci velevital. A pak, roku 1943 (po Stalingradu?) změna direktiv: kromě aktivních německých odbojářů proti nacismu, prakticky většinou komunistů, půjdou Němci všichni, jakožto osobitá složka obyvatelstva našeho státního prostoru zaniknou! ... Tehdy se rodilo špatné svědomí našeho národa. Objevilo se, že obraz, i v neštěstí hrdý, jež jsme si po celé století právem budovali o myšlenkové a mravní podstatě českého národa, nám naše luza obratem několika měsíců proměnila v mýtus lživě lichotivý, v prázdnou iluzi. Zač lepšího než naši protivníci, než kdokoliv se od května 1945 chceme vydávat? Bez myšlenkového a mravního prožitku pětáctýřicátého nelze ani dnes s klidnou myslí odhadnout naši spravedlivou národní budoucí vyhlídku. Kéž jsem špatným prorokem, ale vcházel jsem již do roku 1946 zmučen obavou: po událostech německého odsunu nemáme už, a nadlouho, šanci.

Ta myšlenka, ať už vznikla v číkoli hlavě, představovala řešení radikální, praktické a politicky utilitní, které činilo z našeho státu stát národně téměř jednotný; ale zároveň nám do budoucnosti vytvářelo vážný národně-politický handicap, zatlačovalo nás do situace neuvolnitelných malých spojenců trvale závislých na pomoci a přízni takového velemocného protektora, jenž bude ochoten garantovat zisk našeho chování! K spojenectví svého ochránce jsme byli také navždy přibiti a odsouzeni. I kdo vymyslel i kdo přijal toto řešení, byl geniálně cynickým praktikem politických faits accomplis, ale byl jím na útraty naší volnosti.

K samé skutečnosti transferu pouze to, že posledními precedentními případy byl přesun (a zánik) volžských Němců do střední Asie, vyklizení krymských Tatarů z jejich poloostrovní vlasti a ostatně již odsun Němců z území SSSR po paktu Stalin-Hitler roku 1939. Ale transferu přikývl nakonec i západní spojenci, v Postupimi stal se článkem světové mírové dohody, a tedy také kusem světové odpovědnosti vítězů, té jeij ponecháme.

Naší politicko-mravní odpovědnosti zůstává však skutečnost způsobu, jímž jsme vysídlení Němců provedli: jen tato sic, ale dalece stačí. Prezident nestačil ještě dorazit z Košic do Prahy a již cestou dne 12. května (1945) v řeči na brněnské radnici prohlásil, že **„naš zběsilý soused ... si vytvořil situaci, jejíž důsledky stihnou celé jeho dnešní i budoucí generace, ponese je jako zasloužený a plně mu náležející trest ... Tento národ přestal být v této válce už vůbec lidským, přestal být lidsky snesitelným a jeví se nám už jen jako jediná velká lidská nestvůra ... Řekli jsme si, že německý problém v republice musíme definitivně vylikvidovat ...“** Slovo bylo děsivé a zcela nové v československém politickém slovníku! Zavánělo nikoliv trestem, nýbrž pomstou. A za okamžik znovu, s balkónu radnice k shromážděným zástupům: **„Můj program je — já to netajím —, že otázku německou musíme v republice vylikvidovat.“** (Text projevu vyšel vzápětí ve zvláštním tisku ZNV v Brně.) V této řeči bylo smíšení státu, případně „zločinného státu“ (- pojem za chvíli vymezil Jaspers —) a národa hotovým a platným faktem, nastoleno abstraktní a paušální totalitní řešení, v němž měl bez ohledu k míře individuální a konkrétní mravní viny celý národ do posledního dítěte pykat za zločiny uchvatitelů státní moci, popřeli jsme sami sebe, svou minulost, svoje křesťanské a humanisticko-demokratické tradice, zapřeli první republiku i Masaryka.

Politika stala se záležitostí síly, nikoliv mravnosti a práva. A žádná stranická složka se u nás neukázala lepší než druhá, „Masarykovi“ národní socialisté si zrovna chutě osvojili demagogii odsunovou a protiněmeckou, měla u nich vítaný osten proti „internacionalistickému“ komunismu. Kam se poděla šetrnost k lidským právům člověka, osnova naší ústavy? A bylo naše chování opravdu možnou cestou k socialismu, k spravedlnosti v občanských vztazích, které jsme si slibovali vybudovat? Ohlásily se nanejvýš v ustanoveních a výnosech, jimiž se naše vláda, nikoliv bez známek úděsu, snažila rychle regulovat, spořádat, lidsky zadministrovat lavinu tří milionů vypuzovaných lidí s padesáti kilogramy zavazadel každý, alespoň ta zásluha jí budiž uznána! Ve skutečnosti nedokázala zamezit, aby se všechno, co bylo v Čecháchovi temně živelného, zběsilého a chtivého, plně projevilo: lůza ucitila krev a příležitost, a naše obnovená nebo „revoluční“ státní moc se od ní distancovat nedovedla, naopak jí minila použít, vyhověla jí tedy, podbidla se jí. Rodilo se osudné pravidlo národního politického života, podlehnout na každé osudové křížovatce lůze.

Ještě je vidím, ty RG (podle znaku na pásce rukávu) — „revoluční gardy“, ale lidé to četli „rabovací gardy“ —, které se okamžitě vrhly do Sudet, aby prováděly rozkazy národně revolučních orgánů; byly kýmsi vyzbrojeny, kdo jim dal pušky? Málo těch pušek bylo ukořistěno v boji na květnových barikádách, s odbojem tihle gardisté neměli společného nic. Kdo si to spíš potřeboval vytvořit sbory spolehlivých pretoriánů k politickým úkolům, jejichž lhůtu předvídal? A v patách za nimi „noví osidlenčí“. Do opuštěných závodů, obchodů, řemeslnických dílen v městech „národní správci“; na sudetský venkov pak k osídlení vyslaly naše vesnice živly, které rády viděly ze vsí odcházet,

místní lenochy a darmošlapy, a jen mladší synové ze statků a chalup bez naděje na vlastní půdu tam šli s úmyslem orat a pracovitě sklízet z lacino získávané půdy; těšili se na dekrety, jež je učiní skutečnými vlastníky obdělávané země, většinou nadarmo. Podobně Češi přišli z ruské Volyně. A za těmito vlnami vlna další, poslední, zato nepřetržitá, davy cikánů ze Slovenska, Uher, Rumunska, bůhvídko ještě. Ti zaplavili sudetský venkov i města. Práci, které se přicházeli ujmout, ani nerozuměli, a vždy to byla ta nejnižší.

Osud devastace, jež připravili Chebu, a devastace dokonce postupně několikrát, je světově znám. Však o tom všem všichni víte, i když se vám vzpomínat nechce, nezapomněli jste na tu tristní epopej ani dnes, když už, za víc než čtvrtstoletí, osídlenecké složky našeho „pohraničí“ srostly v přibližně normální, lidská kolektiva. Řezáčův „Nástup“ je tendenční pohádka.

Ne, nebyl jsem očitým svědkem pověstného pochodu kolony brněnských Němců, hnané přes Mikulov do Rakouska, což prý byla odplata za chování německého starosty Brna za války Judexe. Ale co jsem viděl, viděl jsem — pěchování německého obyvatelstva do sběrných táborů hned v prvních dnech po osvobození! Nu, Češi je dovedli stejně zdatně organizovat jako Němci ještě pár měsíců předtím. A stejně

v nich vládli. A české domácnosti si z nich daly přidělovat dočasné služby, žasl jsem studem, když to udělal jeden z mých nejbližších přátel a vrstevníků český filosof. A polkl jsem naprázdno, když jsem zvěděl, že můj druh nejvěrnější, nový předseda obrozeného spolku československých spisovatelů, si dal přiknout nový, velký byt po Němcích a usadil se bez rozpaků v pseudonádheře uprchlého germánského proce pod lustry z jeleních parohů. To už jsem také slyšel očitá svědectví o německých vojácích upálených na ulici zaživa a sám viděl průvod německých žen ostříhaných dohola a hnaných na veřejné práce.

Gestapismus český se na vlasek podobal nacistickému, oč jsme pak chtěli opírat pýchu své mravní nadřazenosti? Přiběhl za mnou doma souseď vytrřestěnýma očima: jeho patnáctiletý synek, nadšený český student se přihlásil do občanské gardy k strážní službě, ale dali těm dětem hole, aby šli po libosti mlátit pozavírané německé civilisty, uvězněné ve sklepích místní školy (Praha 6). Přiběhl za mnou na ZNV, poslán bratrem, štábní kapitán Jeniček, známý tehdejší vojenský filmař, byl bez sebe hrůzou: jeho dceru i s dětmi, Česku, mu odvedli do německého sběrného tábora, její muž byl Němec, a tábor je právě vyklizen. Pomozte! Nu, tentokrát stačil telegram z prezidia ZNV: Okamžitě vyčleňte z řad evakuantů ... Zatím si Pražané v davech popřávali mrzkého divadla veřejné popravy profesora Pfitznera, německého starosty Prahy, na pankráckém náměstí. Následovala poprava K. H. Franka. A Frankova žena, tuším německá lékařka, vcházela do pokoje vyšetřovatelů se sepjatýma rukama: „Bitte, nicht schlagen, nur nicht schlagen!“ (Prosím, nebit, jenom nebit) A pak si ji kdosi kamsi odvezl, zanikla, jako ty lidické děti. S kým jsme to proboha závodili o cenu?

Ale já jsem přece některé ty Němce znal, od samého dětství znal, totiž ty udřeně shrbené „skopčáky“ z Orlických hor, z vesničků a strání přes dva vrchy od nás: jejich život byl jen dřina, od nepaměti, záda nenarovnali, jako ti horáci naši, totéž živobyť, totéž lpění na hroudě z kamenů, jenže tihle nesrozumitelně brebentili. A vstal v sousedství Hitler, slíbil jim práci, uvěřili mu nadšeně, zabral je, dal jim práci skutečně, peníze se objevily na horách, libovali si — plných několik měsíců. A byla tu válka a musili do ní, na hory začaly chodit seznamy padlých, ráji byl konec. Ale krom nehorázně skopčácké hlouposti se nedopustili ničeho, opravdu ničeho. Pročpak také tihle musili pryč, do těch jejich kopců přece nikdo nechtěl a také do nich dlouho nikdo nešel, a bez nich se ta jejich políčka vrátí v úhor a hvozď!

Zabloudil jsem toho léta 1945 jednou navečer během svého prvního, pak už každoročního návratu do rodných hor, vždyť jsem tam dlouho nemohl, až do kostelíka v Sedloňově (Sattel) za Vrchmezim, hlava na hlavě, všichni mlčeli i kněz u oltáře tváří k množství, a bylo to ticho tak strašlivé ve svitu planoucích svěc, že jsem se neodvážil postoupit od prahu. Mžikem a sama mi přišla představa z lidové pohádky mého dětství o mši mrtvých, na kterou se na Velkou neděli dostává dívka, jež si ráno přiliš a ještě za tmy přispíší; slaví ji, hodinu před msí živých, mrtví vstali z hrobů, u oltáře dávný nebožtík-farař, a jen dívčina babička, loni zesnulá, dívku zachráni kynouc jí mlčky prstem ke dveřím, než ji mrtví rozsápu. Také já jsem utekl.

To se vesnice loučila s rodným hnízdem a svými předky, starci i děti do posledního červíčka, a před svým hromadným odchodem nazířili se naposledy němě modlila. Bylo to nesnesitelné. Na tom pochodu z hor tři hodiny daleko na vlak pak toho faráře v lesní úžině Pekla nad Metují strážci průvodu zastřeli, nevím proč, snad chtěl do ciziny s sebou propašovat mešní kalich svého stáda. Chodivám od té doby na ten horský sedloňovský hřbitov každé léto a z rozvalených a zarostlých kamenů čítám v dechu bujících kopřiv, ostružin a mateřídoušky drolicí se jména nebožtíků, ti ovšem zůstali. Vždyť jsem, hrome, ty strejce znával! Jsem nevinný, ale prosím je za odpuštění. Nemohu za nic, starý Pohle, Honigu, Nowotny, nekonečně se však stydim, a sbohem a na shledanou zas za rok! Přijel jsem domů za půl roku a zvěděl jsem, co se stalo na opačném konci rodného obzoru, v Teplicích-Weckersdorfu a nejhořejší Metují. I z té k českému Náchodsku přilehlé krajiny Broumova odešli po Mnichovu všichni naši, starousedlíci i ti noví, republikánští, do vnitrozemí.

A v květnu se houfem vrátili a udělali si „pořádek“, všechny Němce prostě z Teplic vyhnali, a to ještě než vyšly zákonné a státní reglementy o odsunu, táhněte, kam chcete! A za čas se jim dav vyhnanců z hranic vrátil, nikde je, bezprizorné a bez průvodních dokumentů, nechtěli a nepřijali. Jenomže v Teplicích byli už „odepsáni“, jejich domy obsazeny, majetky rozděleny, v jejich kožích chodily už RG-dámy. A tak nezbylo než „pořádek“ obnovit podruhé, vyvedli ty Němce do Skal a tam je v lese postříleli a zahrabali. Za čásek se zahraniční němečtí příbuzní počali po nezvěstných shánět, svěřili pátrání Mezinárodnímu červenému kříži, autority vítězných mocností se obrátily na Prahu, a došlo se až na překopaný okraj té vražedné šachty: dívka na vršku hromady mrtvol v ní dosud spínala smrti ztuhlé ruce a zkroutení těla prozrazovalo, že zemřela klečíc v prosbě o milost. Bezradně a zoufale náhodští soudci zahájili „sběr materiálu“ k procesu s vlastními lidmi. Povězte, kdo nás kdy zbaví těchto vzpomínek?

Tehdy se rodilo špatné svědomí našeho národa. Objevilo se, že obraz, i v neštěstí hrdý, jež jsme si po celé století právem budovali o myšlenkové a mravní podstatě českého národa, nám naše luza obratem několika měsíců proměnila v mýtus lživě lichotivý, v prázdnou iluzi. Zač lepšího než naši protivníci, než kdokoliv se od května 1945 chceme vydávat? Bez myšlenkového a mravního prožitku pětáctičtého nelze ani dnes s klidnou myslí odhadnout naši spravedlivou národní budoucí vyhlídku.

Kež jsem špatným prorokem, ale vcházal jsem již do roku 1946 zmučen obavou: po událostech německého odsunu nemáme už, a nadlouho, šanci.